

University Supervisor Roles during Student Teacher Teaching Practices

Vantipa Roadrangka

Ph.D.(Secondary Education), Ed.D.(Science Education), Professor,

Department of Education, Faculty of Education, Kasetsart University

E-mail: feduvpr@ku.ac.th

Abstract

The university supervisor plays a key role in the development of learning opportunities for the student teachers that will enable them to reach their potential as an effective and creative novice. This research, which is a part of a larger research project titled 'A Student Teacher Supervision Model: Enhancing Professional Development and Mentoring', aims to study the role of university supervisors and their satisfaction with this role. The subjects included 27 cooperating teachers, 7 university supervisors, and 33 student teachers. The data were obtained through a combination of questionnaires and interviews. Analytic induction was used to analyze qualitative data. The results from the study showed that the university supervisors express the roles of observer and feedback provider, counselor, evaluator, and liaison by giving student teachers observations, and feedback, counseling, assessing and serving as a liaison between the university and the associate school and found their roles to be satisfying. This study recommends that working effectively by a university supervisor requires collaboration between the teacher education institute and the associate school.

Keywords: student teacher, teaching practices, university supervisor role

บทบาทหน้าที่ของอาจารย์นิเทศก์ในระหว่างการปฏิบัติการสอนของนิสิตครู

วรรณทิพา รอดแรงคำ

Ph.D.(Secondary Education), Ed.D.(Science Education), ศาสตราจารย์,

ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

E-mail: feduvpr@ku.ac.th

บทคัดย่อ

อาจารย์นิเทศก์มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาโอกาสการเรียนรู้ของนิสิตครู ซึ่งบทบาทนี้สามารถทำให้นิสิตครูแสดงศักยภาพของครูใหม่ที่มีประสิทธิภาพและสร้างสรรค์ งานวิจัยเรื่องนี้ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเรื่องรูปแบบการนิเทศนิสิตปฏิบัติการสอน: การส่งเสริมการพัฒนาวิชาชีพและการเป็นพี่เลี้ยงนิสิตปฏิบัติการสอน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทหน้าที่ของอาจารย์นิเทศก์และความพึงพอใจในบทบาทหน้าที่นั้น กลุ่มที่ศึกษา ได้แก่ ครูพี่เลี้ยงจำนวน 27 คน อาจารย์นิเทศก์ 7 คน และนิสิตปฏิบัติการสอน 33 คน โดยใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์ในการรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย ผลการวิจัยพบว่า อาจารย์นิเทศก์แสดงบทบาทของผู้สังเกตและผู้ให้ข้อมูลย้อนกลับ ผู้แนะแนว ผู้ประเมิน และผู้ประสานงาน และทำหน้าที่ในการสังเกตการสอนและให้ข้อมูลย้อนกลับกับนิสิตปฏิบัติการสอน แนะนำนิสิต ประเมินการสอน และประสานงานระหว่างมหาวิทยาลัยและโรงเรียนร่วมผลิตครู และแสดงความพึงพอใจในการเป็นอาจารย์นิเทศก์ การวิจัยนี้ให้ข้อเสนอแนะเพื่อให้อาจารย์นิเทศก์ปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพต้องมีความร่วมมือระหว่างสถาบันผลิตครูและโรงเรียนร่วมผลิตครู

คำสำคัญ: การปฏิบัติการสอน, นิสิตครู, บทบาทหน้าที่ของอาจารย์นิเทศก์

บทนำ

การปฏิบัติการสอนของนิสิตครูในโรงเรียนต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคคลหลายฝ่าย นับตั้งแต่ผู้บริหารในสถาบันผลิตครู หัวหน้าหน่วยฝึกประสบการณ์วิชาชีพ อาจารย์นิเทศ ผู้บริหารโรงเรียน และครูพี่เลี้ยงในโรงเรียนร่วมผลิตครู ตลอดจนตัวนิสิตครูเอง (วรรณทิพา และภาวิณี, 2552) สำหรับอาจารย์นิเทศก็นั้น เป็นผู้ที่ทางสถาบันผลิตครูมอบหมายให้เป็นตัวแทนในการทำหน้าที่ประสานกับโรงเรียนร่วมผลิตครูในด้านต่าง ๆ เช่น การชี้แจงถึงวัตถุประสงค์ นโยบายเกี่ยวกับการปฏิบัติการสอนและในส่วนที่เกี่ยวข้องกับนิสิตปฏิบัติการสอนในโรงเรียนนั้น มีหน้าที่ดูแลการปฏิบัติการสอนของนิสิตนิเทศและให้คำแนะนำ ช่วยเหลือนิสิตให้มีพัฒนาการในการปฏิบัติการสอนและสามารถเป็นครูที่ดี มีสมรรถภาพของครูโดยครบถ้วนภายหลังการปฏิบัติการสอนในโรงเรียนกับมีหน้าที่ในการติดตามผล และประเมินผลการปฏิบัติการสอนของนิสิตในโรงเรียน (วรรณทิพา และภาวิณี, 2545)

จากการศึกษาบทบาทหน้าที่ของอาจารย์นิเทศในสถาบันผลิตครูของต่างประเทศพบว่า อาจารย์นิเทศก็มีบทบาทหน้าที่หลายอย่าง เช่น ที่มหาวิทยาลัยอิลินอยต์ (Anonymous, 2009) พบว่า อาจารย์นิเทศก็มีบทบาทหน้าที่ในการสื่อสารอย่างชัดเจนและเป็นประจำกับนิสิตครู ครูพี่เลี้ยง และผู้ประสานงานการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ทำหน้าที่ประสานงานระหว่างสถาบันผลิตครูกับโรงเรียน อำนวยความสะดวกในการสื่อสารระหว่างครูพี่เลี้ยงและนิสิตครู ช่วยครูพี่เลี้ยงและนิสิตครูในการแก้ปัญหา สังเกตการปฏิบัติการสอนของนิสิตครูอย่างน้อย 4 ครั้งในแต่ละภาคการศึกษา ให้ข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับความก้าวหน้าในการปฏิบัติการสอนกับนิสิตครูเขียนรายงานสรุปเกี่ยวกับการสังเกตการปฏิบัติการสอนของนิสิตครูให้กับผู้ประสานงานการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ช่วยผู้ประสานงานการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ในการจัดสัมมนาการปฏิบัติการสอนของนิสิตครู และประเมินการปฏิบัติการสอนของนิสิตครู Koehler (1984

อ้างอิงใน Zahorik, 1988) ศึกษาพบว่าอาจารย์นิเทศก็มีหน้าที่ช่วยเหลือสนับสนุนนิสิตครู ช่วยให้นิสิตครูได้พัฒนา ลดความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในบริบทของโรงเรียน ทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานระหว่างมหาวิทยาลัยและโรงเรียน ให้ความคาดหวังกับนิสิตครู นิเทศแบบคลินิกสังเกตการสอนและให้ข้อมูลย้อนกลับกับนิสิตครู และประชุมนิเทศนิสิตครูเกี่ยวกับโรงเรียนที่นิสิตปฏิบัติการสอน ส่วน Sienty (1996) ศึกษาพบว่า อาจารย์นิเทศก็มีหน้าที่สังเกตและนิเทศนิสิตปฏิบัติการสอน ประชุมปรึกษาหารือกับนิสิตครูและครูพี่เลี้ยง และประเมินผลการปฏิบัติการสอนของนิสิต

นอกจากนี้ในต่างประเทศยังพบว่าอาจารย์นิเทศที่ได้รับการแต่งตั้งจากสถาบันผลิตครูในการสังเกตและนิเทศนิสิตฝึกปฏิบัติการสอนได้แก่ นิสิตที่กำลังศึกษาในระดับปริญญาเอกของสถาบันแห่งนั้น ครูโรงเรียนที่เกษียณอายุแล้ว หรืออาจารย์จากสถาบันผลิตครูที่เกษียณอายุ แต่ถ้าเป็นอาจารย์นิเทศที่กำลังสอนอยู่ของสถาบันผลิตครูจะสังเกตและนิเทศนิสิตครูที่โรงเรียนในจำนวนครั้งที่จำกัดเนื่องจาก 1) อาจารย์มีเวลาจำกัด เพราะนอกจากสังเกตและนิเทศนิสิตปฏิบัติการสอนในโรงเรียนแล้ว อาจารย์นิเทศก็ต้องสอนนิสิตในระดับปริญญาโทและปริญญาเอก ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการทำวิจัย ทำวิจัยและตีพิมพ์ผลงานวิจัยของตนเองในวารสารทางวิชาการ ทำงานบริหาร และเป็นกรรมการของโครงการต่างๆในสถาบันผลิตครู 2) เนื่องจากสังเกตและการนิเทศการปฏิบัติการสอนของนิสิตครูไม่ได้รับการยอมรับหรือได้ผลงานน้อยเมื่อเทียบกับการทำงานในระดับปริญญาโทและปริญญาเอก หรือการทำงานวิจัย หรือการตีพิมพ์ผลงาน ผลก็คืออาจารย์นิเทศให้ความสำคัญน้อยกับงานในระดับปริญญาตรี และ 3) อาจารย์นิเทศก็เชื่อว่าตนเองสามารถให้ความช่วยเหลือกับโรงเรียนได้โดยผ่านการทำวิจัย (Beck & Kosnik, 2002)

สำหรับในประเทศไทยนั้น การศึกษาเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของอาจารย์นิเทศสำหรับหลักสูตรการ

ผลิตครู 4 ปีที่ผ่านมาไม่น้อยมาก สามารถสรุปบทบาทหน้าที่ของอาจารย์นิเทศก์ได้ว่า อาจารย์นิเทศก์วางแผนการสอนร่วมกับนิสิตนักศึกษา (บรรจบ, 2520) จัดให้นิสิตนักศึกษาสังเกตการสอนซึ่งกันและกัน และสังเกตการสอนร่วมกับครูพี่เลี้ยง (เกลียวพันธ์, 2520) แนะนำแหล่งความรู้ให้กับนิสิตนักศึกษา (วันดี, 2522) ร่วมปรึกษารื้อกับอาจารย์ใหญ่และครูพี่เลี้ยงในการแก้ปัญหาของนิสิตนักศึกษา (ชิน, 2519; เกลียวพันธ์, 2520; บรรจบ, 2520; วันดี, 2522) และติดตามว่านิสิตศึกษานำหลักการและทฤษฎีที่เรียนไปมาปฏิบัติเพียงใด (ชิน, 2519) นอกจากนี้ อาจารย์นิเทศก์ควรมีสมรรถภาพในด้านความรู้ในเนื้อหาวิชา มีทักษะในด้านการเรียนการสอนและการนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ มีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพครูและต่อการนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ (วิวัฒน์, 2520)

จากงานวิจัยของวรรณทิพาและภาวิณี (2545) พบว่าหน้าที่ของอาจารย์นิเทศก์มี 3 ลักษณะคือ 1) ให้คำแนะนำที่เกี่ยวกับการสอน 2) ติดตาม ประเมิน และส่งเสริมพัฒนา และ 3) ดูแลการปฏิบัติภาระงานครูที่นิสิตต้องฝึกปฏิบัติ และอาจารย์นิเทศก์มีบทบาท 3 ลักษณะคือ 1) เป็นที่ปรึกษาการเป็นครูมีฝีมือ 2) เป็นที่ปรึกษาปัญหาส่วนตัว และ 3) เป็นผู้ถ่ายทอดลักษณะครูดี สิ่งที่นิสิตประสงค์จะให้อาจารย์นิเทศก์แก้ไขมีดังต่อไปนี้ ควรมีการนัดหมายกับนิสิตก่อนไปนิเทศ เข้านิเทศตามที่นัดหมายไว้ และอยู่ในเขตตลอดคาบ ตรวจและตอบอนุทินทุกครั้ง สำหรับการติดตามการปรับปรุงแก้ไขของนิสิต ควรเว้นระยะพอประมาณเพื่อให้นิสิตมีเวลาปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้น ในระหว่างการแก้ไข ควรมีเวลาให้นิสิตได้เข้าพบขอคำปรึกษา กล่าวโดยรวมอาจารย์นิเทศก์ยังให้เวลาน้อยเกินไป นอกจากนี้นิสิตบางคนยังมีความรู้สึกกลัว รู้สึกเครียด เพราะอาจารย์บางท่านขี้มโน และบางคนไม่ขี้มโนเลย และใช้สายตาดูจ้องมากเกินไป

เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรการผลิตครูจาก 4 ปี เป็น 5 ปี และได้เริ่มต้นใช้หลักสูตรการผลิตครู 5 ปี ในปีการศึกษา 2547 ซึ่งนิสิตครูรุ่นแรกได้ทำการปฏิบัติ

การสอนในโรงเรียนร่วมผลิตครูในปีการศึกษา 2551 และต้องปฏิบัติตามการสอนในโรงเรียนเป็นเวลา 1 ปี ผู้วิจัยในฐานะอาจารย์จากสถาบันผลิตครูแห่งหนึ่งในกรุงเทพ และทำหน้าที่ร่วมผลิตครูอยากทราบว่า อาจารย์นิเทศก์จากสถาบันผลิตครูที่ผู้วิจัยทำงานอยู่มีความคิดเห็นและความรู้สึกเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของตนเองอย่างไร และได้ปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่อย่างไรเมื่อมีนิสิตไปปฏิบัติการสอนในโรงเรียนเป็นเวลา 1 ปี ซึ่งผลการวิจัยที่ได้จะได้นำไปสู่การพัฒนาการจัดประสบการณ์วิชาชีพการปฏิบัติการสอนของนิสิตและการพัฒนาอาจารย์นิเทศก์ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทหน้าที่ของอาจารย์นิเทศก์ และศึกษาความพึงพอใจในบทบาทหน้าที่ที่ได้รับ โดยมีคำถามวิจัย ดังนี้

1. อาจารย์นิเทศก์ควรมีบทบาทหน้าที่อย่างไรในขณะทีนิสิตครูปฏิบัติการสอนในโรงเรียน และได้ทำตามบทบาทหน้าที่ที่ควรจะเป็นหรือไม่ อย่างไร
2. อาจารย์นิเทศก์มีความพึงพอใจอย่างไรในการเป็นอาจารย์นิเทศก์

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพตามที่เสนอแนะโดย Punch (1998) โดยทำการศึกษาที่คณะศึกษาศาสตร์ของมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในกรุงเทพ และมีจำนวนกลุ่มที่ศึกษาไม่มากนักซึ่งในการวิจัยนี้ได้แก่ ครูพี่เลี้ยงที่สอนในโรงเรียนร่วมผลิตครูของมหาวิทยาลัยแห่งนั้น อาจารย์นิเทศก์และนิสิตปฏิบัติการสอน ในปีการศึกษา 2551 เท่านั้น ไม่มีการทดสอบสมมติฐานที่ตั้งไว้ล่วงหน้า ใช้เพียงแบบสอบถามปลายเปิดและการสัมภาษณ์เท่านั้น การวิจัยดำเนินการตามแนวคิดของ Merriam (1998) ที่แม้ว่าผู้วิจัยแสดงปริมาณหรือสัดส่วนของครูพี่เลี้ยง อาจารย์นิเทศก์และนิสิตปฏิบัติการสอน โดยใช้คำว่า ‘ทุกคน’

‘ส่วนใหญ่’ หรือ ‘เกือบทั้งหมด’ งานวิจัยนี้ก็ยังคงอยู่ภายใต้กระบวนการตีความ ปริมาณหรือสัดส่วนที่แสดงออกมาไม่ได้นำมาใช้เพื่อเป็นการสรุปผลที่เฉพาะเจาะจง แต่เพื่อนำมาสู่ความเข้าใจร่วมกันเท่านั้น

บริบทของการวิจัย

การวิจัยนี้ดำเนินการภายในมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร โดยศึกษากับนิสิตครูรุ่นแรกของหลักสูตรการศึกษาชั้นพื้นฐานระดับปริญญาตรี (หลักสูตร 5 ปี) ซึ่งเป็นหลักสูตรหนึ่งในแผนผลิตครูของกระทรวงศึกษาธิการที่มุ่งสร้างครูรุ่นใหม่ที่มีความรู้ลึกซึ่งทางด้านวิชาการ มีความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพ และมีจิตวิญญาณในการเป็นครูอย่างแท้จริง โดยมีการออกแบบหลักสูตรการผลิตครูใหม่ และสร้างกระบวนการในการคัดเลือกคนดี คนเก่งเข้ามาเป็นครู โดยการให้ทุนการศึกษาตลอดระยะเวลาที่ศึกษา นิสิตครูรุ่นแรกนี้ใช้เวลาศึกษาในมหาวิทยาลัยแห่งนี้เป็นเวลา 4 ปี และฝึกสอนในโรงเรียนเป็นเวลา 1 ปี โรงเรียนร่วมผลิตครูที่ให้นิสิตปฏิบัติการสอนมีทั้งหมด 8 โรง มีครูพี่เลี้ยงทั้งหมด 33 คน ซึ่งได้เข้าร่วมสัมมนาในโครงการพัฒนาครูวิทยาศาสตร์ประจำการให้มีบทบาทเป็นครูพี่เลี้ยง นิสิตปฏิบัติการสอนก่อนนิเทศนิสิตปฏิบัติการสอน

กลุ่มที่ศึกษา

การวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยประชากร 3 กลุ่ม กลุ่มแรกคือนิสิตครูวิทยาศาสตร์ซึ่งเป็นนิสิตสาขาการสอนวิทยาศาสตร์ชั้นปีที่ 5 ทั้งหมดของมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ เขตบางเขน และปฏิบัติการสอนในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครและสังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐานจำนวน 8 โรง ในปีการศึกษา 2551 จำนวนนิสิตทั้งหมด 33 คน เป็นเพศชาย 8 คน (ร้อยละ 24.2) เพศหญิง 25 คน (ร้อยละ 75.8) เป็นนิสิตสาขาวิชาเอกชีววิทยา 6 คน (ร้อยละ 18.2) เคมี 5 คน (ร้อยละ 15.2) ฟิสิกส์ 6 คน (ร้อยละ 18.2) และวิทยาศาสตร์ทั่วไป 16 คน (ร้อยละ 48.5) นิสิตมีระดับคะแนนเฉลี่ยสะสมก่อนออกปฏิบัติการสอนในโรงเรียน

ระหว่าง 2.50 ถึง 3.80 โดยมีคะแนนเฉลี่ยสะสมน้อยกว่า 3.00 จำนวน 9 คน (ร้อยละ 27.3) และมากกว่า 3.00 จำนวน 24 คน (ร้อยละ 72.7) กลุ่มที่สองคือ ครูพี่เลี้ยงของนิสิตปฏิบัติการสอนเหล่านี้จำนวน 27 คน จาก 33 คน คิดเป็นร้อยละ 82 ของครูพี่เลี้ยงทั้งหมด เป็นเพศชาย 3 คน (ร้อยละ 11.1) เพศหญิง 24 คน (ร้อยละ 88.9) ครูพี่เลี้ยงส่วนใหญ่ร้อยละ 65.2 มีวุฒิปริญญาตรีทางการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์ ร้อยละ 21.7 มีวุฒิปริญญาโททางการสอนวิทยาศาสตร์ และร้อยละ 4.3 มีวุฒิปริญญาโททางการมัธยมศึกษา ร้อยละ 4.3 มีวุฒิปริญญาโททางสิ่งแวดล้อมศึกษา และร้อยละ 4.3 มีวุฒิปริญญาโททางพฤกษศาสตร์ ครูพี่เลี้ยงมีประสบการณ์สอนวิทยาศาสตร์ตั้งแต่ 3 ปี ถึง 32 ปี โดยมีประสบการณ์สอนเฉลี่ย 19 ปี ร้อยละ 17.4 มีประสบการณ์สอนในระดับประถมศึกษา ร้อยละ 60.8 มีประสบการณ์สอนในระดับมัธยมศึกษา และร้อยละ 21.7 มีประสบการณ์สอนทั้งในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา นอกจากนี้ครูพี่เลี้ยงส่วนใหญ่ร้อยละ 65.2 เคยเป็นครูพี่เลี้ยงมาก่อน กลุ่มที่ 3 ได้แก่อาจารย์นิเทศก์จำนวน 7 คน เป็นเพศชาย 3 คน (ร้อยละ 43) เพศหญิง 4 คน (ร้อยละ 57) อาจารย์นิเทศก์จำนวน 6 คนมีวุฒิปริญญาเอกสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ศึกษา 1 คนมีวุฒิปริญญาเอก สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน อาจารย์นิเทศก์จำนวน 3 คนมีประสบการณ์การสอนมากกว่า 30 ปี อาจารย์นิเทศก์ 4 คนมีประสบการณ์การสอนน้อยกว่า 5 ปี และอาจารย์นิเทศก์จำนวน 5 คน เคยเป็นอาจารย์นิเทศก์มาก่อน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยให้นิสิตปฏิบัติการสอน ครูพี่เลี้ยง และอาจารย์นิเทศก์ทำแบบสอบถามซึ่งเป็นคำถามปลายเปิดจำนวน 4 ข้อเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของอาจารย์นิเทศก์ ในเดือนกันยายน หลังจากนิสิตเสร็จสิ้นการปฏิบัติการสอนในภาคต้น และในเดือนมีนาคม หลังจากนิสิตเสร็จสิ้นการปฏิบัติการสอนในภาคปลาย ปีการศึกษา 2551 และสัมภาษณ์ครูพี่เลี้ยงจำนวน 8 คน นิสิตปฏิบัติการสอนจำนวน 10 คน และ

อาจารย์นิเทศก์ จำนวน 4 คนในเรื่องเดียวกันในเดือน ตุลาคม 2551 การสัมภาษณ์แต่ละครั้งใช้เวลาประมาณ 30 นาที ผู้วิจัยถอดเทปการสัมภาษณ์เพื่อนำมาวิเคราะห์ต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ครูพี่เลี้ยง อาจารย์นิเทศก์ และนิสิตปฏิบัติการสอน แต่ละคนด้วยการอ่านข้อมูลอย่างละเอียด แล้วจำแนกประเภทข้อมูล ทำการเปรียบเทียบข้อมูลที่จำแนก และสร้างข้อสรุปแบบอุปนัยเพื่อหาภาพรวมความเข้าใจของกลุ่มที่ศึกษา (สุภาวงศ์, 2542)

ผลการศึกษาและการอภิปราย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ครูพี่เลี้ยง อาจารย์นิเทศก์และนิสิตปฏิบัติการสอนเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของอาจารย์นิเทศก์ และความพึงพอใจในการเป็นอาจารย์นิเทศก์ ได้ข้อค้นพบดังต่อไปนี้ สำหรับข้อที่ปรากฏในตัวอย่างคำสัมภาษณ์และคำตอบในแบบสอบถามของครูพี่เลี้ยง อาจารย์นิเทศก์และนิสิตปฏิบัติการสอนนั้น เป็นข้อสมมติไม่ใช่ข้อจริง

บทบาทหน้าที่ของอาจารย์นิเทศก์

ครูพี่เลี้ยง อาจารย์นิเทศก์และนิสิตปฏิบัติการสอนทุกคนมีความคิดเห็นตรงกันว่า อาจารย์นิเทศก์มีบทบาทเป็นผู้สังเกตการสอนและให้ข้อมูลย้อนกลับกับนิสิตปฏิบัติการสอนหลังนิสิตสอนเสร็จ เป็นผู้ให้คำแนะนำปรึกษากับนิสิตปฏิบัติการสอน เป็นผู้ประเมินการสอนของนิสิต และเป็นผู้ประสานงานระหว่างมหาวิทยาลัยและโรงเรียนร่วมผลิตครู

1. อาจารย์นิเทศก์มีบทบาทเป็นผู้สังเกตการสอนและให้ข้อมูลย้อนกลับกับนิสิตปฏิบัติการสอนหลังนิสิตสอนเสร็จ

Beach & Reinhartz (1989 อ้างใน Sharp, 1990) ได้เสนอหลักการทั่วไปในการสังเกตสำหรับผู้นิเทศก์ 6 หลักการคือ การสังเกตควรเน้นไปที่พฤติกรรมของนักเรียน

การสังเกตควรเน้นมิติภายในห้องเรียนมิติเล็ก ๆ ที่เฉพาะเจาะจง ไม่ควรมีการรบกวนบริบทของห้องเรียนที่สังเกต ผู้นิเทศก์ควรจดบันทึกให้สมบูรณ์ ชัดเจน และแม่นยำ ในระหว่างการสังเกตผู้นิเทศก์ควรวิเคราะห์รายละเอียดของข้อมูลที่บันทึกได้ในระหว่างการสังเกต และผู้นิเทศก์ควรให้ข้อมูลย้อนกลับกับครูที่ได้รับการสังเกต นอกจากนี้ Griffin (1973, อ้างใน Sharp, 1990) ยังกล่าวว่าผู้นิเทศก์ควรมีทักษะในการประชุมหารือกับกับครูหลังจากสังเกตการสอนของครูแล้ว ซึ่งการประชุมหารือต้องมีการวางแผน การจัดระบบ และการประเมินผลที่ดี Conoley & Conoley (1982 อ้างใน Sharp, 1990) กล่าวว่า การสื่อสารไม่ว่าจะด้วยคำพูดหรือท่าทางในระหว่างการประชุมหารือเป็นสิ่งสำคัญมาก ผู้นิเทศก์ต้องมีสติในสิ่งที่สื่อสารและมีมารยาทในการสื่อสารด้วย การเป็นผู้ฟังที่ดีเป็นส่วนหนึ่งของการสื่อสาร ซึ่งรวมทั้งการให้ความรู้ การสะท้อนความคิด การพูดทวนในสิ่งที่ฟัง การสรุป การทำสิ่งที่ฟังให้ชัดเจน และการขยายความในสิ่งที่ฟังมา การอภิปรายทั้งหมดในระหว่างการประชุมหารือระหว่างผู้นิเทศก์และครูควรนำครูไปสู่การคิดขั้นสูง งานวิจัยนี้พบว่า ครูพี่เลี้ยง อาจารย์นิเทศก์ และนิสิตปฏิบัติการสอนทุกคน กล่าวว่า อาจารย์นิเทศก์ควรมีบทบาทเป็นผู้สังเกตการสอนและให้ข้อมูลย้อนกลับกับนิสิตหลังการฝึกสอนแล้ว ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ เกลียพันธ์ (2520), Anonymous (2009), Koehler (1984, อ้างอิงใน Zahorik, 1988), Sienty (1996) ที่กล่าวว่าอาจารย์นิเทศก์ควรมีบทบาทเป็นผู้สังเกตและให้ข้อมูลย้อนกลับกับนิสิตต่อไปนี้เป็นตัวอย่างที่ได้จากแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ครูพี่เลี้ยง อาจารย์นิเทศก์ และนิสิตปฏิบัติการสอนเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ดังกล่าว

อาจารย์นิเทศก์ควรเป็นผู้สังเกตการสอนว่ามีข้อบกพร่องหรือจุดดีจุดด้อยของการสอนเป็นอย่างไร และให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน...

(แบบสอบถามนิสิต นายมนอ)

อาจารย์นิเทศควรสังเกตการณ์สอนของนิสิต
อย่างน้อยเดือนละครั้งเพื่อให้คำแนะนำเกี่ยวกับการ
เตรียมการสอน... (แบบสอบถามครูพี่เลี้ยง อ.จุมพล)

อาจารย์นิเทศควรมีบทบาทหน้าที่ในการสังเกต
การสอนของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพพระคัมภีร์
แล้วก็ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับเรื่องของการสอนนะ
ครับ และในเรื่ององค์ประกอบต่าง ๆ ที่เราพบว่า
เค้าควรได้รับการพัฒนานะครับ
(สัมภาษณ์อาจารย์นิเทศ อ.พิษณุ)

2. อาจารย์นิเทศที่มีบทบาทเป็นผู้ให้คำแนะนำ ปรึกษากับนิสิตปฏิบัติการสอน

Goldhammer (1980, อ้างถึงใน Bourke, 2001)
กล่าวถึงความรับผิดชอบของอาจารย์นิเทศในการให้
คำแนะนำปรึกษาในระหว่างการประชุมกับนิสิตก่อน
การสอนว่าอาจารย์นิเทศควรสร้างความสัมพันธ์ใน
การทำงานอย่างใกล้ชิดกับนิสิตปฏิบัติการสอนและ
ครูพี่เลี้ยง ประชุมกับครูพี่เลี้ยงในการมอบหมายงาน
ให้กับนิสิตปฏิบัติการสอน พร้อมทั้งจะเป็นที่ปรึกษาให้กับ
นิสิตปฏิบัติการสอน ให้คำแนะนำนิสิตในการวางแผน
และนำกระบวนการสอนไปใช้ ตรวจแผนการสอนแบบ
ทดสอบ และสื่อการสอนอื่น ๆ ส่วน Bourke (2001)
กล่าวว่า อาจารย์นิเทศควรมีบทบาทเป็นผู้ให้คำแนะนำ
นิสิตปฏิบัติการสอน โดยให้คำปรึกษาแนะนำในเรื่องต่อไปนี้
การวางแผนการทำงาน การวางแผนบทเรียน การตั้ง
จุดประสงค์การเรียนรู้ การใช้ยุทธวิธีการสอนต่าง ๆ
การเตรียมแบบฝึกหัด การจัดการชั้นเรียน การออกแบบ
เครื่องช่วยสอนและสื่อการสอนต่าง ๆ งานวิจัยนี้ พบว่า
ครูพี่เลี้ยง อาจารย์นิเทศ และนิสิตปฏิบัติการสอนทุกคน
กล่าวตรงกันว่าอาจารย์นิเทศควรให้คำแนะนำ เป็นที่
ปรึกษานิสิตเมื่อมีปัญหา ตรวจดูความพร้อมในการสอน
ของนิสิต ติดตามดูพัฒนาการของนิสิต หากมีข้อแก้ไข
ปรับปรุงก็ให้คำปรึกษาที่เหมาะสม เสนอแนะและให้
ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติตนและการสอนของนิสิต

ควรให้คำแนะนำในเรื่องการจัดทำแผนการเรียนรู้ที่ต้องการ
การเขียนจุดประสงค์การเรียนรู้ การวัดและประเมินผล
การจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับเนื้อหาที่สอน ซึ่งผลการวิจัย
ดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ ชิน (2519), เกลียวพันธ์
(2520), บรรจบ (2520), วันดี (2522), วรรณทิพา และ
ภาวิณี (2545), Bourke (2001), Sienty (1996) ที่กล่าวว่า
อาจารย์นิเทศที่มีบทบาทเป็นผู้ให้คำแนะนำปรึกษากับ
นิสิต ต่อไปนี้ เป็นตัวอย่างที่ได้จากแบบสอบถามและ
การสัมภาษณ์ของครูพี่เลี้ยง อาจารย์นิเทศ และนิสิต
ปฏิบัติการสอนเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ดังกล่าว

บทบาทหน้าที่ของตัวเองคือว่าเป็นคนที่ต้องให้คำ
แนะนำเกี่ยวกับด้านการเรียนการสอนให้กับนิสิตว่า
การเรียนการสอนของเค้าเนี่ย เป็นอย่างไร ดูแลแผน
ของเค้าว่าแผนของเค้าเป็นอย่างไร อย่างนั้นะครับ
(สัมภาษณ์อาจารย์นิเทศ อ.รัตน์)

ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการสอนของนิสิตว่าเป็นอย่างไร
มีข้อบกพร่องหรือข้อดีตรงไหน เพื่อนำไปปรับปรุง
ทั้งในเรื่องของแผนการจัดการเรียนรู้ วิธีหรือเทคนิค
ที่นำมาใช้สอนว่าเหมาะสมหรือควรปรับปรุงตรง
ไหนบ้าง คอยให้คำปรึกษา ช่วยเหลือนิสิตหาก
นิสิตพบปัญหาต่าง ๆ ในการฝึกสอน
(แบบสอบถามนิสิต นางสาวเนตรมณี)

เป็นที่ปรึกษา ให้คำแนะนำนิสิตฝึกสอนในเรื่อง
ของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในทุก ๆ เรื่อง
ตั้งแต่การเริ่มวางแผนการสอน การเขียนแผน
สื่อที่จะใช้ และการเลือกใช้วิธีการประเมินที่เหมาะสม
เพื่อให้นิสิตมีความพร้อมและความมั่นใจในการ
สอนของนิสิต (แบบสอบถามครูพี่เลี้ยง อ.พัชรินทร์)

3. อาจารย์นิเทศที่มีบทบาทเป็นผู้ประเมินและ ทำการประเมินการสอนของนิสิต

ตามแนวคิดของ Sergiovanni & Starratt (1989

อ้างถึงใน Sharp, 1990) เป้าหมายของการประเมินมีอยู่ด้วยกัน 3 ข้อคือ เพื่อควบคุมคุณภาพ เพื่อการพัฒนาวิชาชีพ และเพื่อเป็นแรงจูงใจให้กับครู ส่วน Wise, Darling-Hammond, McLaughlin & Berstein (1985 อ้างถึงใน Sharp, 1990) กล่าวว่าถ้าการประเมินเป็นกระบวนการที่มีความหมาย ดังนั้นในกระบวนการประเมินต้องปรากฏปัจจัย 4 อย่างต่อไปนี้คือ ทรัพยากรของสถาบันต้องนำมาใช้ในกระบวนการประเมิน ผู้ประเมินต้องมีความเชี่ยวชาญในการประเมิน ผู้นิเทศและครูมีความเข้าใจร่วมกันเกี่ยวกับเป้าหมายและกระบวนการในการประเมิน และกระบวนการประเมินจะต้องสอดคล้องกับเป้าหมายของเขตพื้นที่การศึกษา นอกจากนี้ Sharp (1990) ยังเน้นว่าการประเมินนิสิตปฏิบัติการสอนเป็นความรับผิดชอบส่วนหนึ่งของอาจารย์นิเทศและต้องขึ้นอยู่กับเป้าหมายของหลักสูตรการผลิตครู การประเมินในระหว่างปฏิบัติการสอนในโรงเรียนเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อแสดงถึงสมรรถภาพของนิสิตปฏิบัติการสอนในการนำความรู้เกี่ยวกับหลักการสอนและพฤติกรรมการสอนที่เรียนในหลักสูตรมาใช้ การประเมินต้องขึ้นอยู่กับผลสัมฤทธิ์ของเป้าหมายของหลักสูตร งานวิจัยนี้พบว่าหนึ่งในแปดของครูพี่เลี้ยง หนึ่งในสี่ของนิสิตปฏิบัติการสอน แต่ไม่มีอาจารย์นิเทศคนใดเลย กล่าวว่าอาจารย์นิเทศควรมีบทบาทเป็นผู้ประเมินการสอนของนิสิตปฏิบัติการสอน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของวรรณทิพาและภาวิณี (2545), Anonymous (2009), Sharp (1990), Sienty (1996) ที่พบว่า อาจารย์นิเทศที่มีบทบาทเป็นผู้ประเมินผลนิสิตและวิชาชีพวิจารณ์การสอนของนิสิตอย่างสร้างสรรค์ ต่อไปนี้เป็นตัวอย่างที่ได้จากแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ของครูพี่เลี้ยง อาจารย์นิเทศ และนิสิตปฏิบัติการสอนเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ดังกล่าว

อาจารย์นิเทศควรประเมินการจัดการเรียนรู้ของนิสิต เวลาประเมินก็ให้ข้อเสนอแนะอย่างชัดเจน (แบบสอบถามนิสิต นางสาวอมรรัตน์)

อาจารย์นิเทศก็ควรตรวจสอบ ประเมินการสอนของนิสิต และให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ในการฝึกสอนของนิสิต (แบบสอบถามครูพี่เลี้ยง อ.ธีระ)

4. อาจารย์นิเทศที่มีบทบาทเป็นผู้ประสานงานระหว่างมหาวิทยาลัยและโรงเรียนร่วมผลิตครู

Bourke (2001) กล่าวว่า อาจารย์นิเทศในฐานะผู้ประสานงาน ต้องส่งเสริมและคงไว้ซึ่งความสัมพันธ์ที่ดีกับนิสิตปฏิบัติการสอนที่อยู่ภายใต้การดูแลกับอาจารย์ใหญ่ของโรงเรียน ครูพี่เลี้ยง อาจารย์นิเทศคนอื่นๆ ที่ทำงานร่วมกัน และกับหัวหน้าผู้ดูแลการปฏิบัติการสอนของนิสิตในโรงเรียนจากคณะศึกษาศาสตร์ ส่วน Sienty (1996) กล่าวว่าอาจารย์นิเทศคือคนที่ทำหน้าที่เชื่อมโยงระหว่างโรงเรียนกับมหาวิทยาลัย งานวิจัยนี้พบว่า หนึ่งในเจ็ดของนิสิตปฏิบัติการสอนหนึ่งในสี่ของครูพี่เลี้ยง และสองในสามของอาจารย์นิเทศคิดว่าอาจารย์นิเทศควรมีบทบาทเป็นผู้ประสานงานกับทางโรงเรียนเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของนิสิตปฏิบัติการสอน เป็นคนกลางเชื่อมต่อระหว่างนิสิตกับโรงเรียน และนิสิตกับศูนย์ฝึกประสบการณ์วิชาชีพ พบกับครูพี่เลี้ยงเพื่อพูดคุยเกี่ยวกับแนวทางการนิเทศและการปฏิบัติตนเพื่อช่วยให้นิสิตบรรลุจุดประสงค์ เชื่อมความสัมพันธ์อันดีระหว่างนิสิตและครูพี่เลี้ยง ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับแนวคิดของ Anonymous (2009), Koehler (1984, อ้างอิงใน Zahorik, 1988), Sienty (1996) ที่กล่าวว่าอาจารย์นิเทศที่มีบทบาทเป็นผู้ประสานงานระหว่างมหาวิทยาลัยและโรงเรียนร่วมผลิตครู ต่อไปนี้เป็นตัวอย่างที่ได้จากแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ของครูพี่เลี้ยง อาจารย์นิเทศ และนิสิตปฏิบัติการสอนเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ดังกล่าว

ประสานงานกับครูพี่เลี้ยงในการติดตามผลการปฏิบัติงานของนิสิตอย่างสม่ำเสมอ (แบบสอบถามนิสิต นายสรณ)

อาจารย์นิเทศควรมีบทบาทในการประสานงานกับ
สถานศึกษา ติดตามจากครูพี่เลี้ยงว่าขณะที่อาจารย์
นิเทศไม่ได้มานิเทศ นิสิตเป็นอย่างไรบ้างเพื่อให้
ภาพของนิสิตต่อเนื่อง
(แบบสอบถามครูพี่เลี้ยง อ.ประทุมพร)

ประสานงานกับศูนย์ฝึกประสบการณ์วิชาชีพ
ให้ความร่วมมือกับกิจกรรมของศูนย์ ติดต่อกับ
ทางโรงเรียนเพื่อรับทราบหรือแลกเปลี่ยนความ
คิดในการพัฒนานิสิตร่วมกัน (สัมภาษณ์อาจารย์
นิเทศก์ อ.มลติ)

การปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของอาจารย์นิเทศก์

จากแบบสอบถามและจากการสัมภาษณ์นิสิต
ปฏิบัติการสอนเกี่ยวกับการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่
ของอาจารย์นิเทศก์ดังกล่าวข้างต้น พบว่า นิสิตปฏิบัติ
การสอนทุกคนกล่าวว่า อาจารย์นิเทศก์ได้ปฏิบัติตาม
บทบาทหน้าที่ดังกล่าวข้างต้น โดยนิสิตปฏิบัติการสอน
2 คน กล่าวว่า อาจารย์นิเทศก์ได้ทำตามบทบาทหน้าที่
ดังกล่าวได้ดีมาก 17 คน กล่าวว่าทำตามบทบาทหน้าที่
ได้ดี 13 คน กล่าวว่าทำตามบทบาทหน้าที่ และ 1 คน
กล่าวว่าทำตามบทบาทหน้าที่ได้ดีพอสมควร พร้อม
เสนอแนะว่าอาจารย์นิเทศก์ควรพัฒนาและเอาใจใส่
นิสิตปฏิบัติการสอนให้มากกว่านี้ ต่อไปนี้เป็นตัวอย่าง
คำกล่าวของนิสิตปฏิบัติการสอน

อาจารย์นิเทศก์ทำตามบทบาทหน้าที่ ให้ข้อเสนอแนะ
ต่าง ๆ ดีมาก ให้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่
สร้างสรรค์ รับฟังปัญหา คอยดูแลและเป็นห่วงนิสิต
ช่วยเสนอแนะแนวทางการแก้ปัญหา ให้กำลังใจนิสิต
(แบบสอบถามนิสิต นางสาวศรีลัดดา)

ทำหน้าที่อย่างดี เวลาประเมินก็ให้ข้อเสนอแนะ
อย่างชัดเจน (สัมภาษณ์นิสิต นางสาวอมรรัตน์)

ทำหน้าที่ดีพอสมควร ให้คำแนะนำในการสอน
บุคลิกภาพตามสภาพจริงที่ท่านเห็น แต่ยังไม่
มีการพูดคุยถึงภาพก่อนการนิเทศ ปัญหา ข้อมูล
นอกเหนือจากคาบที่นิเทศ ควรมีการเอาใจใส่นิสิต
มากกว่านี้ (แบบสอบถามนิสิต นางสาวนันทยา)

เมื่อสอบถามนิสิตในเรื่องความถี่ในการสังเกต
การสอนและการนิเทศนิสิตปฏิบัติการสอนพบว่า
อาจารย์นิเทศก์ทุกท่านสังเกตและนิเทศนิสิตอย่างน้อย
เดือนละครั้ง นิสิตทุกคนบอกว่าอาจารย์นิเทศก์นิเทศ
เรื่องการสอน นอกเหนือจากการนิเทศเรื่องการสอน
นิสิต 8 คน บอกว่า อาจารย์นิเทศก์ยังนิเทศเรื่องการจัดการ
ชั้นเรียน 4 คนบอกว่า นิเทศเรื่องการประเมินผลการ
เรียนรู้ และ 2 คนนิเทศเรื่องการปรับตัว ในขณะที่
ตัวอาจารย์นิเทศก์ทุกคนบอกว่านิเทศเรื่องการสอน
การจัดการชั้นเรียน มีอาจารย์นิเทศก์ 3 คน ที่บอกว่า
นิเทศเรื่องการวิจัยในชั้นเรียนด้วย ต่อไปนี้เป็นตัวอย่าง
คำกล่าวจากแบบ สอบถามและการสัมภาษณ์นิสิตและ
อาจารย์นิเทศก์

นิเทศตามกำหนดคือ 1 เทอม 4 ครั้ง โดยเน้นเรื่อง
กิจกรรมการเรียนการสอนที่น่าจะดึงดูดความสนใจ
ของนักเรียน และส่งผลต่อบรรยากาศในห้องเรียน
การควบคุมชั้นเรียนที่ดี (สัมภาษณ์นิสิต นางสาวนิพนธ์)

นิเทศทั้งหมด 5 ครั้ง เน้นเรื่องการจัดกิจกรรมที่เน้น
ให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ เน้นให้
นักเรียนทำกิจกรรมกลุ่มและเน้นให้นักเรียนเกิด
การเรียนรู้ทั้ง 3 ด้านคือ ด้านความรู้ ทักษะกระบวนการ
และเจตคติ (สัมภาษณ์นิสิต นางสาวพัชราภรณ์)

นิเทศ 4 ครั้งต่อภาคการศึกษาโดยเน้นในเรื่อง
ความถูกต้องของเนื้อหา การจัดกิจกรรมการเรียน
การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การใช้สื่อ การ

จัดการชั้นเรียน การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้
การมีปฏิสัมพันธ์กับนักเรียน การใช้คำถาม
(สัมภาษณ์อาจารย์นิเทศก์ อ.พรหทัย)

นิเทศเดือนละ 1 ครั้ง โดยเน้นเรื่องการเขียนแผน
การปฏิบัติการสอน การคุมชั้นเรียน การทำโครงการ
ในภาคต้น ในภาคปลายเน้นเรื่องการทบทวนในชั้น
เรียน บุคลิกภาพของครู การใช้สื่อการสอน
(แบบสอบถามอาจารย์นิเทศก์ อ.สุนันทา)

เมื่อถามอาจารย์นิเทศก์แต่ละท่านว่าการเป็น
อาจารย์นิเทศก์มีผลกระทบต่อการสอนหรือไม่ พบว่า
อาจารย์นิเทศก์จำนวน 4 ท่านบอกว่าไม่มีผลกระทบ
ต่อการสอน 2 ท่านบอกว่ามีผลกระทบทั้งทางบวกและ
ทางลบ ส่วนอีก 1 ท่านบอกว่ามีผลกระทบต่อการสอน
เหตุผลที่อาจารย์บอกว่าไม่มีผลกระทบต่อการสอน
เพราะเป็นหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติตามภาระงาน ทราบแล้วว่า
จะต้องจัดสรรเวลาอย่างไร แต่ต้องปรับเวลาการให้ข้อมูล
ย้อนกลับกับนิสิตตามความเหมาะสม เช่น นิสิตบางคน
หลังการสังเกตไม่สามารถให้ข้อมูลย้อนกลับได้ทันที
ก็ให้นิสิตติดต่อทางโทรศัพท์หรือในวันต่อมาที่ไปนิเทศ
นิสิตคนอื่นก็ให้มาพบกันและเชิญครูพี่เลี้ยงร่วมนิเทศ
ด้วย และถึงไม่มีผลกระทบต่อการสอน อาจารย์นิเทศก์
บางคนกล่าวว่า การสังเกตการสอนและการนิเทศแต่ละ
ครั้งกินเวลามาก ต้องไปก่อนเวลาสังเกต สังเกตเสร็จแล้ว
ก็ต้องคุยกับนิสิตและครูพี่เลี้ยงอีก บางครั้งโรงเรียนอยู่ไกล
ต้องเดินทางจากโรงเรียนหนึ่งไปยังอีกโรงเรียนหนึ่ง รถก็ติด
และยังต้องกลับมาสอนที่มหาวิทยาลัยอีก ทำให้เหนื่อย

สำหรับอาจารย์ท่านที่บอกว่ามีผลกระทบทางบวก
นั้นให้เหตุผลว่าการเป็นอาจารย์นิเทศก์ทำให้เกิดการ
เรียนรู้ในการแก้ปัญหาไปพร้อม ๆ นิสิต ได้เรียนรู้จาก
สภาพจริง ได้รับประสบการณ์ตรงเพื่อนำมาถ่ายทอดพูด
คุยกับนิสิตต่อไป ส่วนผลกระทบทางลบคือ ถ้ามีนิสิตที่
ต้องสังเกตและนิเทศมากต้องจัดการเรื่องเวลา เพราะเวลา
ที่นิสิตสะดวกให้สังเกตและนิเทศเป็นเวลาที่อาจารย์

นิเทศก็ต้องสอนในรายวิชาที่คณะ บางครั้งใช้เวลาสังเกต
และนิเทศนานจนตรวจงานของนิสิตในรายวิชาที่สอน
ไม่ทัน

ส่วนอาจารย์นิเทศก์ท่านที่บอกว่ามีผลกระทบ
ต่อการสอนให้เหตุผลว่ามีภาระงานสอนในหลายวิชา
และที่สำคัญไม่สามารถจัดเวลาให้ว่างเพียงพอที่จะพบ
นิสิตในระดับปริญญาโทและปริญญาเอกที่กำลังทำ
วิทยานิพนธ์ได้ ถ้าเทอมไหนต้องดูแลนิสิตปฏิบัติการ
สอนจำนวนมาก ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับ Beck &
Kosnik (2002) ที่กล่าวว่าอาจารย์นิเทศก์มีเวลาจำกัด
เพราะนอกจากสังเกตการปฏิบัติการสอนของนิสิตใน
โรงเรียนแล้วยังสอนนิสิตในระดับปริญญาโทและ
ปริญญาเอกและทำหน้าที่อื่น ๆ อีก

ความพึงพอใจในการเป็นอาจารย์นิเทศก์

จากแบบสอบถามและจากการสัมภาษณ์อาจารย์
นิเทศก์ พบว่า อาจารย์นิเทศก์ทุกคนมีความพึงพอใจ
ที่ได้เป็นอาจารย์นิเทศก์ แต่มีความรู้สึกแตกต่างกัน
อาจารย์นิเทศก์ 3 ท่านมีความรู้สึกภาคภูมิใจที่ได้เป็น
อาจารย์นิเทศก์ เพราะมีโอกาสได้แนะนำและสอนนิสิต
ให้พัฒนาตนเอง มีโอกาสได้พบกับครูพี่เลี้ยงและได้
แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเรื่องการเรียนการสอนกับครูพี่เลี้ยง
โดยมีความคิดให้ครูพี่เลี้ยงได้เข้าใจแนวทางการจัดการ
เรียนการสอนที่สอดคล้องกับที่คณะให้กับนิสิต อาจารย์
นิเทศก์ท่านหนึ่งกล่าวว่า

ผมรู้สึกภูมิใจนะครับที่ได้เป็นอาจารย์นิเทศก์ เหมือน
กับที่เราได้ช่วยให้มนัสที่เขาคือฝึกประสบการณ์
วิชาชีพได้พัฒนาขึ้นมา เรามุ่งหวังให้เขาเป็นครู
วิทยาศาสตร์ที่ดี แล้วกับบทบาทของเราส่วนหนึ่ง
คือเราได้ให้ข้อเสนอแนะบางสิ่งบางอย่างให้เขาคิด
ในเรื่องของการทำงาน ในเรื่องของการสอน แล้วเรา
ก็คิดว่าจากการที่สังเกต การพัฒนาเขาในครั้งที่ 2
ที่ 3 ที่ 4 เราพบว่าเขาดีขึ้น และเขาก็รู้สึกดีขึ้น
ตรงนี้เป็นความเข้าใจว่า อย่างน้อยก็เป็นการพัฒนา

ครูใหม่ให้มีศักยภาพส่วนหนึ่ง (สัมภาษณ์อาจารย์
นิเทศก์ อ.ศักดิ์)

อาจารย์นิเทศก์ 1 ท่าน ตอนแรกรู้สึกเครียดใน
การเป็นอาจารย์นิเทศก์เนื่องจากมีประสบการณ์การสอน
ไม่มากในการชี้แนะนิสิตปฏิบัติการสอน แต่เมื่อเวลา
ผ่านไปได้ทำงานร่วมกับนิสิตและครูพี่เลี้ยงมากขึ้น
มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันทำให้ความเครียดลด
น้อยลง และรู้สึกว่าการเป็นอาจารย์นิเทศก์ก็ทำให้ตนเอง
เกิดการเรียนรู้มากขึ้นไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของการเขียนแผน
การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อ การประเมินผล
ตลอดจนเข้าใจถึงการปรับทฤษฎีมาสู่การปฏิบัติ ในขณะที่
อาจารย์นิเทศก์อีก 1 ท่าน รู้สึกว่าตนเองได้คิดวิพากษ์
วิจารณ์ มีความละเอียดละออในการมองดูสิ่งที่เกิดขึ้น
ในห้องเรียน รู้สึกดีที่ได้ช่วยนิสิตแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้
ยิ่งเห็นนิสิตประสบความสำเร็จในการสอน สามารถ
ออกแบบวิธีสอน กิจกรรมที่สร้างสรรค์ ยิ่งรู้สึกภูมิใจมาก
นอกจากนี้ อาจารย์ 2 ท่านรู้สึกว่าตัวเองมีความสำคัญ
ที่สามารถถ่ายทอดความรู้ที่เรียนมาให้กับผู้อื่นได้ และ
ช่วยเปลี่ยนเจตคติของนิสิตที่ไม่อยากเป็นครู

สรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้แสดงให้เห็นว่าอาจารย์นิเทศก์
ทุกคนมีความพึงพอใจในการเป็นอาจารย์นิเทศก์ ถึงแม้
อาจารย์บางท่านจะเกิดความเครียดในตอนแรกแต่ก็ได้
เรียนรู้ ได้พัฒนาการคิดของตนเอง รู้สึกว่าตนเอง
สำคัญจนถึงเกิดความภาคภูมิใจที่ได้เป็นอาจารย์นิเทศก์
นอกจากนี้อาจารย์นิเทศก์ยังได้แสดงบทบาทเป็นผู้
สังเกตการสอนและให้ข้อมูลย้อนกลับกับนิสิตปฏิบัติ
การสอนหลังนิสิตสอนเสร็จ เป็นผู้ให้คำแนะนำปรึกษา
กับนิสิตปฏิบัติการสอน เป็นผู้ประเมินการสอนของนิสิต
และเป็นผู้ประสานงานระหว่างมหาวิทยาลัยและโรงเรียน
ร่วมผลิตครู และทำหน้าที่ในการสังเกตการสอนและ
ให้ข้อมูลย้อนกลับกับนิสิตปฏิบัติการสอน แนะนำนิสิต

ประเมินการสอน และประสานงานระหว่างมหาวิทยาลัย
และโรงเรียนร่วมผลิตครู และเพื่อให้อาจารย์นิเทศก์
ปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยมีข้อ
เสนอแนะดังต่อไปนี้

1. สถาบันผลิตครูต้องดำเนินการให้มีอาจารย์
นิเทศก์ที่มีภาระงาน ทำหน้าที่อย่างมีคุณภาพและมี
จำนวนที่เหมาะสม
2. สถาบันผลิตครู ต้องมีระบบสร้างขวัญกำลังใจ
ให้อาจารย์ที่ทำหน้าที่นิเทศได้สิทธิการนับภาระงาน
เพื่อพิจารณาความดีความชอบอย่างเป็นธรรมและมี
ความสะดวกขึ้นต่ำตามความจำเป็น เช่น มีค่าพาหนะ
เดินทางมาโรงเรียน หรือ พาหนะอำนวยความสะดวก
เป็นต้น
3. สถาบันผลิตครู ควรมีระบบที่ทำให้การประสานงาน
กับโรงเรียนร่วมผลิตครูมีเอกภาพทางวิชาการ ให้ผู้
เกี่ยวข้องได้รับรู้และเรียนรู้ร่วมกัน และให้ผู้เกี่ยวข้อง
ได้ร่วมปรับการปฏิบัติที่เหมาะสมและเป็นปัจจุบัน
4. สถาบันผลิตครูร่วมกับโรงเรียนร่วมผลิตครู
กำหนดแนวทางปฏิบัติการสื่อสารที่เป็นประโยชน์ต่อ
ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย มีการประชุม ประเมินงานเพื่อการ
สร้างข้อตกลงในการปฏิบัติ

เอกสารอ้างอิง

- เกลียวพันธ์ ขจรผดุงกิตติ. (2520). **บทบาทอาจารย์นิเทศ
ในวิทยาลัยครูส่วนกลางของประเทศไทย.**
ปริญญาณิพนธ์ครุศาสตร์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- ชิน บุญญานุภาพ. (2519). **บทบาทของอาจารย์นิเทศใน
วิทยาลัยครูภาคใต้ของประเทศไทย.** ปริญญาณิพนธ์
ครุศาสตร์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บรรจบ วงศ์ยัง. (2520). **บทบาทของอาจารย์นิเทศใน
วิทยาลัยครูในภาคเหนือของประเทศไทย.**
ปริญญาณิพนธ์ครุศาสตร์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.

- วันดี ทองใหญ่ ณ อยุธยา. (2522). **เทคนิคในการนิเทศการสอนของอาจารย์นิเทศในวิทยาลัยครู**. ปรินซ์ตัน: คณบดีมหาวิทยาลัย. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วรรณทิพา รอดแรงคำ และภาวิณี ศรีสุขวัฒนานนท์. (2545). ปัญหาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนิสิตสาขาการสอนวิทยาศาสตร์ ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ปีการศึกษา 2544. **วิทยาสารเกษตรศาสตร์ (สังคม)**, 23, 104-117.
- วรรณทิพา รอดแรงคำ และภาวิณี ศรีสุขวัฒนานนท์. (2552). **การพัฒนาแบบการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูวิทยาศาสตร์**. ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- วิวัฒน์ ใจเที่ยง. (2520). **บทบาทของอาจารย์นิเทศในวิทยาลัยครูภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย**. ปรินซ์ตัน: คณบดีมหาวิทยาลัย. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2542). **การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Anonymous. (2009). **Student Teaching: University Supervisor Role**. (Online). Available: <http://www.lis.uiuc.edu/programs/k12/handbook/supervisor-role.html>.
- Beck, C., & Kosnik, C. (2002). Professors and the practicum: Involvement of university faculty in pre-service practicum supervision. **Journal of Teacher Education**, 53(6), 6-19.
- Bourke, J.M. (2001). The role of the TP TESL supervisor. **Journal of Education for Teaching**, 27(1), 63-73.
- Merriam, S. (1998). **Qualitative Research and Case Study Applications in Education (Rev. edition)**. San Francisco, California: Jossey-Bass.
- Punch, K. (1998). **Introduction to Social Research : Quantitative and Qualitative Approaches**. London: Sage.
- Sienty, S.F. (1996). The changing roles of student teacher supervisors. **Education**, 117(4), 506-510.
- Sharp, C. (1990). Supervision of student teachers: The role of the college supervisor. **Education**, 111(1), 53-56.
- Zahorik, J.A. (1988). The observing-conferencing role of university supervisors. **Journal of Teacher Education**, 39(2), 9-16.